

Lena Ylipää

Arv

sve

Tallarna

Vi är i vår skog, jag och min syster. Vi går längs en åsrygg som leder fram till en sjö. På sidorna om åsryggen är det myrar.

På åsryggen står de gamla tallarna. Inte de allra äldsta men nog så gamla. Jag hälsar på två tallar som står i närheten av varandra. De står där som två andra systrar. De har båda varsin rejäl vril på stammen.

Den ena tallsystemens vril sitter i höfthöjd på mig och på den andra systemen sitter vrilen som en krans betydligt högre upp, just innan stammen skickar ut sitt grenverk. De här tallarnas bark är som kraftiga fjäll. Det är inte riktigt pansarbark men inte långt ifrån.

Tallarna borde vara ungefär hundrafemtio år gamla. Kanske tvåhundra år. Dom är så pass gamla att svenskan vi pratar här nere vid marken klingar nytt och främmande för dom som vuxit upp med finska och samiska.

Vril är pahka på meänkieli.

vril s pahka, visa

[stora, väldiga, gjorda av vrilar = visasta tehty, suuret kauheat] ¹

Det vore intressant att ta borrkärnor ur de här tallarna för att räkna årsringarna. Jag söker reda på en tillväxtborr i butik och konstaterar att dom är väldigt dyra. Varför vill jag veta åldern exakt egentligen? Är det för att på något sätt relatera till min egen ålder?

Att få föreställa sig tiden när de två tallsystrarna slog rot. Att få föreställa sig tiden framåt, resten av deras liv.

Tallen har flera olika liv. Ett liv som levande, ett liv som torrfura och sedan ett viktigt liggande liv som låga innan den återgår till mull.

Behöver jag vara så precis eller kan jag stå ut med att låta tiden i skogen vara sin egen?

Istället för att få konkreta bevis i form av årsringar kan jag göra en ungefärlig bedömning genom att titta på hur de här systrarna ser ut.

Barkens utseende kan ge en fingervisning om åldern. Det blir ofta en rejäl pansarbark på riktigt gamla tallar. Gamla tallar får också en plattare krona. På unga tallar kan man räkna kvistvarven och bestämma åldern på så sätt. På gamla träd faller de nedersta grenarna av. De lägsta grenarna söker sig också nedåt, pekar mot marken med sina torra fingrar. Snarare än att piggt peka uppåt börjar grenarna hänga som trötta armar.

Så kan man se att ett barrträd är gammalt.

Jag ser inget brandljud på de här tallarna. Brandljud finns på några ännu äldre tallar längre bort längs åsryggen. Brandljud är skador på en trädstam som uppkommer vid brand. För att skydda det område i stammen där barken fallit av och träet är blottat, försöker trädet valla över såret med den levande barken. Förr brann skogarna av naturliga orsaker med ungefär hundra års mellanrum. För varje brandtillfälle blev det en ny övervallning och på så sätt kan man grovt uppskatta åldern i hundraårsintervaller. Det är ett vackert ord dessutom.

Brandljud.

Våra tallsyster har varken pansarbark, platta kronor eller brandljud. Men deras nedersta grenar har börjat peka mot lingonriset och mossan. Kanske kan man ändå jämföra deras ålder med vår.

Övre medelåldern, med lite trött hängande armar.

Eftersom jag och min syster numera förvaltar den här fastigheten så har vi börjat lära oss saker om skogen som vi inte behövde kunna när våra föräldrar hade ansvaret. Som barn lärde vi oss de här kullarna och myrarna utifrån barnets nyfikenhet. Vi förfinade våra färdigheter i skogsvarande. Som att göra upp eld, tälja egna pinnar till korvskivorna, koka kaffe, rensa fisk och förstå vilka bär som växer var.

I lärandet vi skall göra nu, som förvaltare, finns så många ord som är nya för mig. Orden är fantasieggande eftersom de aldrig varit förknippade med produktion och näring för mig tidigare.

Jag går igenom ordlistan på webbsidan Skogskunskap² och fascineras över ordrikedomen. Just när det gäller ålder på träd kan orden vara brösthöjd, hushållsålder, trädbestånds-ålder och trädålder. Just ordet trädålder förklaras på Skogskunskap² så här:

”Ålder bestämd som antal år från fröets groning, eller från knoppskjutningen av stubbskott eller rotskott. Trädets ålder bestäms genom att räkna årsringar från mörgen till mantelytan i en snittyta eller på en borrhärna, vilket är vanligast. På yngre barrträd kan åldern bestämmas genom att räkna antalet grenvarv (årsskott). På gran kan detta vara svårt, eftersom granen ofta anlägger s.k. sekundära grenar mellan grenvarven. Åldern används vid beräkning av tillväxt, bonitet, bestämning av gallrings- och slutavverkningstidpunkt. Ålder vid stubbhöjd är antalet årsringar i stamtvärsnittet vid stubbhöjd.”

Beskrivningen av ordet och betydelsen lutar sig mot synen på ett träd som bara en produkt, en resurs. Från frö via väntande, mätande och beräknande till avverkningsfärdigt träd. Det är ett sätt att beskriva en talls tid och liv och att någon har makten att besluta över det. Att någon äger trädet, och rätten.

Det är snarast det som växer på vår mark vi äger i praktiken. En yta och dessa tallar.

Hur är det egentligen möjligt att äga mark och skog? Våra livstider är för korta för att vi ska kunna äga skogens olika livstider, de är så mycket längre. Vi förvaltar för andra som skall förvalta. Någon skall kunna komma hit och lära känna de här tallarna, granarna och myrarna på samma sätt som vi försöker förstå dem. Hoppas jag.

I ägandet och förvaltandet ingår ett stort ansvar. Ansvaret är inte bara av praktisk art. Ansvaret rymmer tankar om tid, kunskap och resurser. Ansvaret är också fyllt av känslor.

Som en ägande person har jag också möjligheten och ansvaret att påverka. Jag har något att säga till om när det gäller frågor som rör byns gemensamma ägande och vårt enskilda ägande.

Jag har en röst.

Vreden

I ordlistan i Skogskunskap² finns ordet baggböleri. Ordet finns naturligtvis även i Svenska akademins ordbok.

BAGGBÖLA bag³~bø²la, v. -**ade**. vbalsbst. -ANDE, ERI bag¹bøleri⁴; -**ARE**.

Etymylogi (hvard.) olofligt hugga timmer i kronans skogar l. å ngn annans egor; hänsynslöst sköfla skog.

[...]

Det är först nu i år jag faktiskt förstått innebörden av ordet baggböleri. Den kunskapen kom till mig när en skogskunnig person beskrev det erbjudande vi fick från ett vindkraftsbolag som vill exploatera enorma områden söder om vår by, där även våra tallsystrar står. Med en enda signatur, avkrävd med kort varsel, skall vi ge ett bolag tillstånd att utreda förutsättningarna för en vindkraftpark på tusentals hektar. Vi skall också förbinda oss att tillåta bolaget att förvalta området femtio år framåt i tiden.

Jag blir rasande.

Inte bara för att enorma områden av känslig skogs och myrmark kommer att få oersättliga skador. Inte bara för att vi förmodligen förlorar våra tall-systrar. Inte bara för att vi inte kommer att kunna vistas i det som blir kvar av den skogen längre. Inte bara för att trehundra meter höga vindsnurror kommer att ge ett konstant surr där jag bor. Inte bara för att ett sådant här tillvägagångssätt riskerar att skapa stora konflikter på en liten plats.

Jag blir rasande

för att man fortsatt anser att norr är en plats där man bara hämtar resurser och där vi som lever i norr ska se det som vår skyldighet att bara lämna ifrån oss dessa. Vi ska tacka och ta emot kompensation som aldrig kan ersätta förlusten av de känsliga och unika naturområden som finns här.

Jag blir rasande för att de näringar som redan bedrivs här och som är beroende av de här markerna kommer i andra hand.

Jag lugnar ner mig. Det är inte bara jag som blir arg, orolig och ledsen. Det är många fler som känner samma sak.

Det är så ledsamt att jag behöver uppleva den ”gröna omställningen” som ett hot.

(Nästa kapitel i exploateringshungern utspelar sig nordväst om vår by. Där har ett prospekteringsbolag överklagat bildandet av ett naturreservat. Där finns det kobolt. Jag blir rasande igen och i sammanhanget är ordet *riksintresse* av intresse.)

Parasollmossa

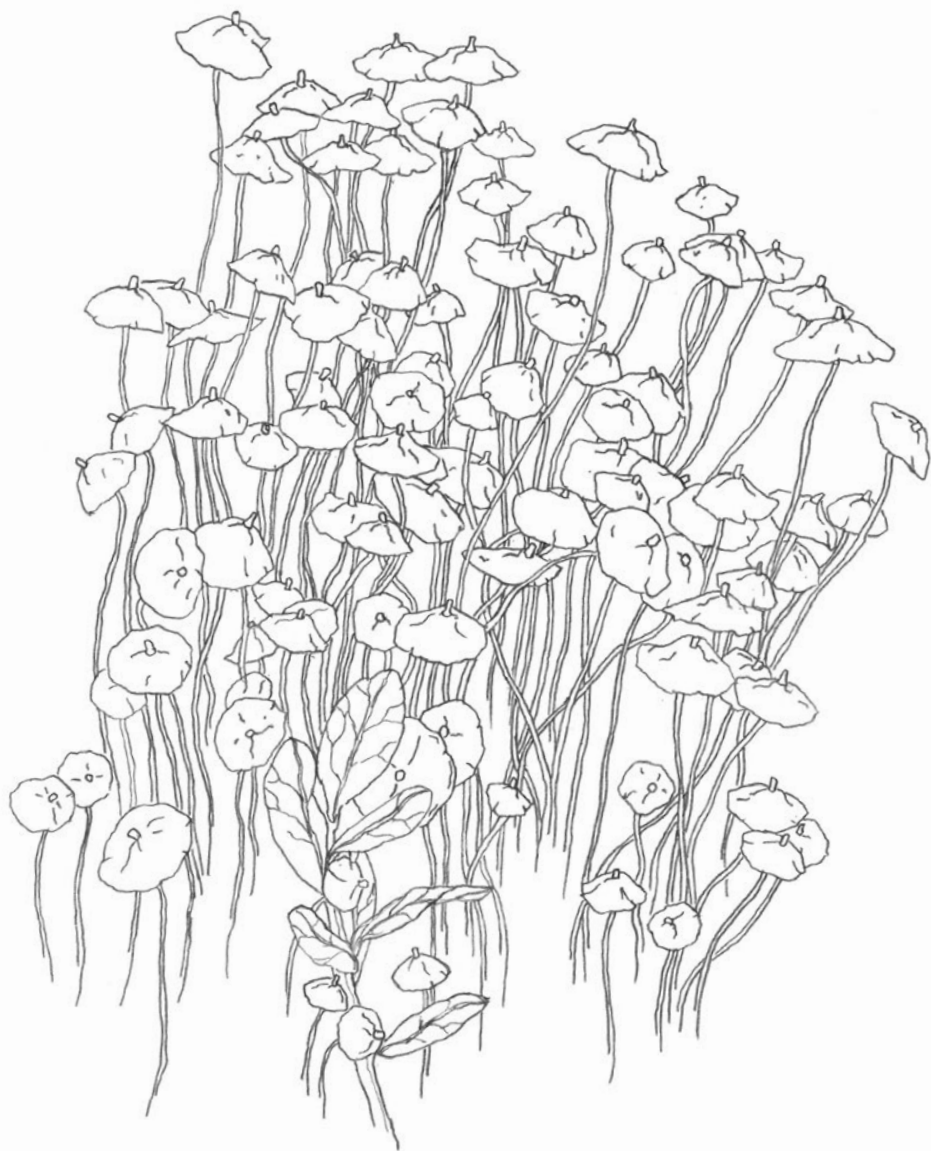
Jag och min syster lämnar tallarna och går vidare ner mot myren som skiljer åsryggen från de kullar vi planterat tall på för snart 20 år sedan.

I ordlistan² finns inte orden produktionsyta eller tallåker med, men däremot kalhygge och föryngringsyta. Vi har en varm relation till våra planteringar även om vi inte skulle ha brukat skogen på samma sätt som normen krävde av tidigare generationers förvaltare. Det är ändå en plats vi känner så väl.

Min syster ser en liten tuva gul parasollmossa på myren. Den växer bara på spillning av älg eller andra djur. Dom är helt fascinerande de små parasollen. Så skira. Vid myrkan-
ten växer några klena granar. De kan vara urgamla trots sin spinkighet.

Någon gång ska jag teckna granar.

Nu tecknar jag parasollmossa.

Ett efterord

I Institutet för språk och folkminnets Nyordslista 2023³ finns begreppet
grön kolonialism.

grön kolonialism - exploatering av landområden och naturresurser för att främja hållbarhetsmål på en annan plats.

¹ Institutet för språk och folkminnen. Digital ordbok, meänkieli-svenska
www.isof.se/nationella-minoritetsprak/meankieli/sprakhjalp/ordbok-meankieli-svenska

² www.skogskunskap.se
”Skogskunskap är en guide och rådgivare som hjälper dig att sköta din skog på bästa sätt. Här hittar du fakta, filmer och digitala verktyg. Innehållet har tagits fram i samverkan mellan forskare och praktiker. Skogskunskap produceras av Skogforsk i samarbete med LRF Skogsägarna och Skogsstyrelsen.”

³ www.isof.se/lar-dig-mer/kunskapsbanker/lar-dig-mer-om-nyord/nyordslistan-2023